

РЕЦЕНЗІЯ

**НА МОНОГРАФІЮ С. Д. БІЛОЦЬКОГО «МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ТА ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ЕКОЛОГІЧНО
ОРІЄНТОВАНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ» ***

Безперервне зростання цікавості міжнародного співтовариства до проблем енергетики становить цілий ряд нових питань перед наукою міжнародного права, одним з таких питань, власне, і є співвідношення інтересів розвитку енергетики і використання енергетичних ресурсів та потреб захисту навколишнього середовища. Спробі вирішення цієї проблеми в рамках доктрини міжнародного права, власне, і присвячене дослідження С. Д. Білоцького.

Можна виділити цілий ряд екологічних проблем, до яких призводить виробництво та споживання енергії в світі: зміна клімату, відповідальність за яку до 57 % лежить на виробництві енергії; кислотні дощі, викликані в першу чергу спалюванням вугілля; збільшення опустелювання, викликане нераціональним використанням дров для виробництва тепла і приготування їжі в країнах, що розвиваються; ядерна радіація; забруднення ґрунтів, викликане розвідкою, видобутком і транспортуванням нафти і геотермальної енергії; втрата середовища для проживання, викликана будівництвом гідроелектростанцій; забруднення моря в результаті розливу нафти з великих океанських танкерів; забруднення повітря в містах в результаті спалювання викопного палива; шум, викликаний роботою вітрових турбін; загроза продовольчій безпеці через розвиток виробництва біопалива; загроза екології через видобуток нетрадиційного газу і т. п.

Виробництво і використання електроенергії, що виробляється за рахунок викопних видів палива, є одним з найбільш екологічно шкідливих видів діяльності людини на цій планеті. Тому, загально визнано, що збільшення частки електроенергії, яка виробляється з відновлюваних джерел енергії, є життєво важливим для зниження впливу на навколишнє середовище від генерації електроенергії та забезпечення сталого розвитку.

На жаль, спеціальних досліджень з цієї проблеми в науці міжнародного права в Україні досі не було. Так, саме в цій монографії вперше в Україні проведено міжнародно-правовий аналіз таких видів енергії, як відновлювані джерела енергії (ВДЕ), біоенергетика, енергоефективність. Як відзначає С. Д. Білоцький, формування міжнародно-правового регулювання ВДЕ в «рамках договірної міжнародного права має досі фрагментований характер ... не існує в рамках одного договірної джерела спеціального універсального міжнародно-правового режиму в сфері ВДЕ, але є цілий ряд гармонізованих норм у рамках регіональної європейської правової системи – у правопорядку ЄС» (с. 319). Своєю чергою, для біоенергетики ключовим виділеним аспектом є визначення стандартів сталості, які «є за своєю суттю комплексним явищем, що втілює в собі реалізацію концепції сталого розвитку по відношенню до біоенергетики і технічні вимоги» (с. 321).

Дуже цікавою є сформульована автором концепція екологічно орієнтованої енергетики, яка, з одного боку, «реалізується у площині міжнародних відносин, як один з елементів концепції сталого розвитку, а саме, його елементу – «сталі енергетики», а з іншого – має міжнародно-правову реалізацію через цілу низку міжнародно-правових актів» (с. 166), а концептуальною ідеєю, що поєднує комплекс цих міжнародно-правових норм, «є закладена в ДЕХ, Кіотському протоколі до рамкової конвенції про зміни клімату (1997 р.), а пізніше, підтримана в рамках механізмів з його впровадження, ідея, що енергетика в процесі свого застосування не має шкодити навколишньому середовищу» (с. 167). Ця концепція базується на цілому ряді спеціальних правових принципів, таких як:

* Білоцький С. Д. Міжнародно-правові засади та інституційні механізми регулювання відносин у сфері екологічно орієнтованої енергетики : монографія / С. Д. Білоцький. – Одеса : Фенікс, 2015. – 546 с.

принцип міжнародної відповідальності за шкоду, спричинену за межами своєї території; принцип обережності; принцип права на сприятливе навколишнє середовище; принцип міжнародного природоохоронного співробітництва; принцип «застосування кращих практичних методів»; принцип «забруднювач платить»; принцип невід'ємного суверенітету над природними ресурсами; принцип інформування та допомоги у випадку надзвичайних екологічних ситуацій; принцип захисту і охорони навколишнього середовища в рамках енергетичного циклу; принцип захисту навколишнього середовища на благо нинішнього і майбутніх поколінь; принцип енергозбереження і енергоефективності; принцип правового забезпечення розвитку та використання нових і відновлюваних джерел енергії (с. 317).

Додатково, в монографії вперше досліджено новостворені спеціалізовані міжнародні організації у сфері екологічної енергетики: Міжнародне агентство з відновлюваних джерел енергії (ІРЕНА), Міжнародна організація ІТЕР, Міжнародне енергетичне агентство. Зроблено аналіз основ їхньої діяльності, визначено роль у формуванні засад та практичній реалізації концепції екологічної енергетики.

В той же час, робота містить ряд дискусійних моментів. Зокрема, сама концепція екологічної енергетики розглядається як полісистемний комплекс правових норм, що передбачає участь в їхній реалізації і не суб'єктів міжнародного права, що, по суті, може ставити під питання саму систематизацію міжнародного права, хоча це і можна вважати певним подальшим розвитком концепції транснаціонального права, запропонованої Ф. Джессапом.

В той же час, підсумовуючи вищевикладене, вважаємо, що індивідуальна монографія С. Д. Білоцького «Міжнародно-правові засади та інституційні механізми регулювання відносин у сфері екологічно орієнтованої енергетики» не має аналогів у вітчизняній юридичній науці. Вона є самостійним і дуже цікавим дослідженням, яке, гадаємо, займе своє гідне місце в бібліотеках українських юристів-міжнародників.

** Бабін Борис Володимирович – доктор юридичних наук, професор, Урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини.*